

SERRA D'OR

DOSSIER «JORDI SANSANEDAS, MESTRE D'OR» JOAQUIM CARBÓ, MARTA NADAL,
A. MUNNÉ-JORDÀ, CARLES TORNER, ANDREU GOMILA, ADRIÀ PUJOL CRUELLES,
CRISTINA GARCIA MOLINA, SEBASTIÀ ALZAMORA, FRANCESCO ARDOLINO
ENTREVISTA «SEDA HAKOBYAN. TORNAR A OBLIDAR ARMÈNIA» XÈNIA BUSSE
ART «LA HISTÒRIA DEL DISSENY TAMBÉ ÈS COSA DE DONES» TERESA BASTARDES;
«ENRIC HUGUET, COMPROMÈS AMB EL DISSENY GRÀFIC» PILAR VÉLEZ
CINEMA «SÍLVIA MUNT I EL PLAER DE LES BONES COMPANYIES» ADRIÀ GUASCH

PROXIMITAT DE LA LITERATURA AFRICANA

Una ressenya de PERE GUIXÀ

M. Carme Junyent i Pere Comellas Casanova (ed.). *Molts camins per caminar. Una aproximació a les literatures africanes*. Universitat de Barcelona-Filologia, Barcelona, 2023.

Fa cosa de tres dècades que van començar-se a traduir al català llibres de literatura africana. Pensem en autors com ara Mia Couto, Coetzee, Ben Jelloun, El Saadawi, Gordimer, Al-Aswany, Achebe, Gurnah, Adichie...

Els nou articles d'aquest llibre, coordinat per Carme Junyent i Pere Comellas, són una bona aproximació a aquestes lletres. Literatura oral durant segles, no és del tot cert que la lletra escrita africana només arribi amb el colonialisme. L'anglès, el francès i el portuguès són els idiomes dels autors més coneguts, però la literatura amaziga, per exemple, és una preuada mostra local, com ens diu l'article d'Asmaa Aouattah.

El compromís dels escriptors africans és un fet. La suma d'autors censurats, vetats, empresonats, exiliats o assassinats no és equiparable a cap altre lloc. La xifra també és alta si pensem en els que s'han passat a la política o a les institucions, fet que té el revers en la dificultat dels que han mantingut l'autonomia, que sovint han acabat renegant dels companys de lluita seduïts pel poder.

La vida abans de la colonització és un tema molt tractat, així com el contacte amb els europeus

i els processos d'independència. La cerca de la identitat és cabdal, així com la guerra, la corrupció i la immigració. També l'esclavitud, les condicions de vida a Europa, les onades de refugiats, el racisme, pandèmies com la sida o l'ebola i, més recentment, la situació de la dona.

Myriam Mallart, experta en literatura francòfona, explica que la literatura africana no es llegeix tant a França pels seus valors literaris com per un passat encara coent. Durant els anys de les independències, s'eixampla la literatura africana. Però, passat el temps, s'ha interpretat que alguns d'aquells autors no discernien prou bé que, per fas o per nefas, feien el joc als colonitzadors.

Un col·loqui de 1962 a Uganda, amb autors africans de llengua anglesa, francesa i portuguesa, va acceptar aquestes llengües com a pròpies de la literatura africana, tot i que després això ha estat igualment controvertit. L'escriptor africà s'enfronta encara avui a dues maneres d'entendre el món, segons la llengua d'ús. Mentre la minorització de les llengües locals s'estén, es debat en la llengua colonial si la substitució és irremissible. Avui és molt acceptat que la literatura africana s'escriu en les llengües imperials.

Alonso Breto, que tracta la literatura africana en anglès, para atenció en les novel·les de Ngũgĩ Wa Thiong'o, escrites ja en la Kenya lliure dels anys seixanta. El Premi Nobel al nigerià Wole Soyinka l'any

1986 va ser un moment clau per a les traduccions a altres llengües. Aquests autors ja són clàssics. Les noves generacions, se'ns diu, han afuat l'escriptura no només per establir camins reparadors, sinó per escriure relats més enllà dels oficials.

Comellas, que ens parla de la literatura en portuguès, assenyala de nou la independència dels estats com a fet crucial perquè emergís aquesta literatura, que anys abans d'aquesta data es publicava a l'exili o clandestinament i que a Portugal era molt perseguida. El moçambiquès Mia Couto depassa la literatura política –la visió lineal que tenim d'Àfrica– amb novel·les que són quasi cosmogonies, com la superba *Terra somnàmbula*.

La literatura de Guinea Equatorial ha estat molt poca, i encara menys traduïda. Dos articles molt bons ho assenyalen. Hi ha, això sí, força estudis culturals. Curiosament, els escenaris guineans han estat bastant fressats per autors catalans, com ara Carles Decors, Marc Pastor o Gemma Freixas.

Alguns articles no parlen ben bé de literatura africana i cerquen la influència africana en la cultura europea; són els menys interessants. Com molts llibres que apleguen actes de taules rodones, la sensació és vagament incompleta. Aquest estudi sobre Àfrica –únic a les nostres lletres– seria més valuós encara si inclogués una llista ben triada d'obres de literatura i de no-ficció que podem aconseguir a llibreries i biblioteques.